

ПЕРША НЕПРАВДА

Розділ перший

— Саме так я й завоював її серце, — усміхнувшись, мовив він.

Склавши руки за головою, він відкинувся на стільці й випнув груди. Він завжди був таким самовдоволеним.

Він поглянув на мене, потім на ідіота, що сидів поруч, а тоді знову обернувся до мене. Він чекав на нашу реакцію. Хотів побачити, як по наших обличчях розповзаються усмішки, відчути наші захоплення й благоговіння.

Я ненавиділа його. Ненавиділа всеохопно, палко, мало не біблійно. Ненавиділа те, що він повторював цю історію кожен раз, коли я приходила на вечерю, — тобто щоп'ятниці. І не мало значення, кого я приводила із собою. Байдуже, з яким дегенератом зустрічалася я саме тоді.

Він завжди розповідав їм цю історію.

Бачте, ця оповідка була його найбільшим трофеєм. Для такого чоловіка, як Чарльз — успішного, заможного, чарівного — така прекрасна, яскрава й жвава жінка, як Марні, стала вінцем колекції. А оскільки він живився повагою та захопленням публіки, але не отримував бажаної реакції від мене, то витягував її з інших гостей.

Мені завжди хотілося сказати у відповідь (хоч я цього так і не зробила), що він не зміг би завоювати серце Марні. Якщо вже бути чесною, а я саме така, серце взагалі неможливо завоювати. Його можна тільки дати або отримати.

Серце не можна переконати, принадити, змінити, заспокоїти, загартувати, забрати чи вкрати. І його вже точно не можна завоювати.

— Вершків? — запитала Марні.

Вона стояла біля столу, тримаючи білий керамічний глечик. Її волосся було охайно зібране на потилиці, а неслухняні кучері облямовували щоки. Шию прикрашало перекручене намисто, а застібка, сховавшись за кулоном, звисала між грудьми. Я похитала головою:

— Ні, дякую.

— Не тобі, — відповіла вона, усміхнувшись. — Я знаю, що тобі не треба.

Перш ніж ми почнемо, хочу дещо розповісти. Марні Грегорі — найяскравіша, найнатхненніша й найдивовижніша жінка з усіх, кого я знаю. Ми познайомилися ще у школі, тож вона — моя найкраща подруга вже понад вісімнадцять років. Наші стосунки можна офіційно вважати дорослими — з правом вживати алкоголь, одружуватися й грати на гроші.

То був перший день навчання. Ми стояли у довгому вузькому коридорі — черга одинадцятирічок, що тягнулася до столу на іншому боці вестибюлю. З упорядкованої колони то там, то тут випиналися невеличкі групки — неначе миші, заковтнуті змією.

Я хвилювалася, адже нікого тут не знала, і психологічно готувала себе до перспективи залишатися самотньою переважну частину найближчого десятиріччя. Я позирала на ті групки й намагалася себе переконати, що не хочу належати до жодної з них.

А тоді рушила вперед — надто швидко, надто далеко — й наступила на ногу дівчинці, що стояла попереду. Я запанікувала. Не сумнівалася, що зараз мене принизять,

насварять і візьмуть на глузи на очах в однолітків. Проте страх зник, щойно я її побачила. Знаю, звучить смішно, але Марні Грегорі — неначе сонце. Я подумала про це тоді й досі часто так думаю. Її шкіра — надзвичайно світла, порцеляново-молочна. Барва змінюється лише іноді, наприклад після спортивних вправ чи коли Марні страшенно задоволена — тоді трішки рожевіють щоки. Червонясте волосся згортається багряно-золотими спіралями, а очі — дуже світлі, блідо-блакитні.

— Вибач, — мовила я, відступивши на крок і втупивши погляд у свої нові блискучі черевики.

— Мене звати Марні, — представилася вона. — А тебе?

Перша зустріч мала символічне значення для всіх вісімнадцяти років наших стосунків. Марні притаманна відкритість, від її голосу віє теплом і любов'ю. Вона ненав'язливо впевнена, позбавлена страху бовкнути щось безцеремонне чи недоречне. Натомість я завжди цього боюся. Лякаюся будь-якого потенційного прояву ворожості й завжди чекаю того, що, поза сумнівом, станеться потім. Я чекаю, що з мене сміятимуться. Тоді я боялася зневаги через прищі на лобі, мишаче волосся й завелику шкільну форму. А тепер — через тремтіння голосу, вбрання — зручне, проте не дуже привабливе, зачіску, кросівки, погрізені нігті.

Вона втілює світло, а я — темряву.

Я знала це тоді, відчуваю й тепер.

— Ім'я? — гарикнула вбрана у синю блузку вчителька, що сиділа за столом перед чергою.

— Марні Грегорі, — твердо і впевнено відказала моя нова знайома.

— В... Г... Г... Грегорі. Марджин. Тобі до того класу, з літерою «В» на дверях. А ти? — продовжила вчителька. — Хто ти?

— Джейн, — відказала я.

Учителька відірвала погляд від аркушів паперу на столі й закотила очі.

— Ох! — виправилася я. — Даруйте. Я — Бакстер. Джейн Бакстер.

Вона перевірила список:

— Іди разом з нею. Двері з літерою «В».

Дехто міг би закинути: мовляв, то була дружба з розрахунку і я б погодилася на будь-який прояв доброти, ніжності й любові. Можливо, так і є. У такому разі я б могла заперечити, що нам судилося бути разом, що нашу дружбу провістили зорі, адже згодом я також стану Марні у пригоді. Це звучить абсурдно, знаю. Але часом я готова присягнутися, що так і є.

— Так, будь ласка, — мовив Стенлі. — Я б не відмовився від вершків.

Стенлі — озброєний кількома дипломами адвокат, на два роки молодший за мене. Біляве волосся повсякчас наповзало йому на очі, а ще він постійно всміхався, без жодної логічної причини. На відміну від більшості своїх однолітків, Стенлі умів розмовляти із жінками (гадаю, цьому посприяло дитинство, проведене із сестрами). Однак він був безнадійно нудним.

Не дивно, що Чарльзу подобалося його товариство. А Стенлі через це бісив мене ще більше.

Марні передала глечик через стіл, притиснувши блузку до живота. Їй не хотілося, щоб тканина — гадаю, шовк — ковзала по тарілці з фруктами.

— Щось іще? — запитала вона, поглянувши на Стенлі, потім на мене, а тоді на Чарльза.

Обранець Марні вбрався у біло-синю смугасту сорочку й розстібнув верхні гудзики. Між кряями тканини виднівся трикутник темного волосся. Їхні погляди на мить пере-

тнулися. Чарльз хитнув головою — і його краватка, що, розв'язавшись, вільно лежала на шиї, ковзнула вліво.

— Чудово, — підсумувала Марні, вмоцнюючись і беручи до рук десертну ложку.

Як і завжди, розмовою заправляв Чарльз. Стенлі не відставав, вряди-годи, коли це було можливо, вставляючи оповідки про свої успіхи, але я нудилася. І, гадаю, Марні також. Ми обидві відкинулися на кріслах, посьорбуючи рештки вина й прокручуючи подумки уявні розмови.

Як завжди, о пів на одинадцяту Марні підвелася і мовила:

— Ну добре.

— Ну добре, — повторила я, також підводячись.

Вона забрала зі столу наші чотири миски й поставила їх у вигин лівої руки. Маленька намистинка рожевого малинового соку, що ховалася в одній із тарілок, заплямувала білість її блузки. Я взяла порожню тарілку для фруктів, яку Марні сама зробила кілька років тому під час майстер-класу з гончарства, і глечик із вершками, а тоді рушила за нею на кухню, що розташувалася в дальній частині квартири. Ця квартира — їхня квартира — була втіленням їхніх стосунків.

Її купив Чарльз — адже Чарльз платив майже за все, — але за наполяганням Марні. Чи не єдиний раз за всі три роки їхніх стосунків Чарльз зробив щось, зовсім йому не притаманне. Його було надзвичайно важко переконати. Водночас Марні завжди легко вдавалося переконувати інших.

Коли вони сюди переїхали, це була не більш ніж руїна. Маленька, темна, брудна й волога, вона розповзлася на два поверхи й відчайдушно потребувала любові. От тільки Марні завжди була мрійницею; вона бачить дивовижі там, де інші не помічають нічого. Вона знаходить надію в найтемніших місцях — кумедно, навіть у мені — і вірить, що здатна на великі вчинки. Я завжди заздрила цій самовпевненості, що перепліталася в Марні з упертістю. Вона не боялася

поразки, і не тому, що ніколи не програвала, а тому, що поразка була для неї тільки дрібною перепорою, легким відхиленням на шляху, що обов'язково приведе до успіху.

Вона невтомно працювала — вечорами, у вихідні, під час щорічної відпустки, — аби витворити щось прекрасне. Своїми маленькими ручками вона обривала шпалери, шліфувала двері, фарбувала шафи, розрівнювала килим, викладала паркет, шила штори — робила все, аж доки ці кімнатки не почали випромінювати тепло, як і вона сама, — спокійну впевненість, невловну, але відчутну атмосферу дому.

Марні поставила тарілки в посудомийну машину, залишивши між ними проміжки.

— Так вони краще миються, — пояснила вона.

— Знаю, — відказала я, бо вона говорила це щотижня, адже я щотижня трішки побуркувала: мені здавалося, що це шалене марнування води.

— У нас із Чарльзом усе рухається в правильному напрямку, — продовжила вона.

У мене по хребту поповзли мурахи, які змусили випростатися і вдихнути глибше.

Раніше ми тільки раз говорили про їхні стосунки, і то була розмова, обтяжена складною і химерною історією дуже давньої дружби. Відтоді ми обговорювали це тільки в практичному аспекті: їхні плани на вихідні; будинок, який вони колись придбають далеко за межами Лондона; його змучена раком мати, що мешкає в Шотландії й помирає дуже повільною, болючою і самотньою смертю.

Але ми, скажімо, не обговорювали того, що вони разом уже три роки і що кілька місяців тому я випадково знайшла — знаю, я не мала дивитися — обручку з діамантами, заховану в глибинах приліжкової тумбочки Чарльза. Не говорили й про те, що навіть без цього персня вони мчали до серйозного рішення, яке навіки поєднає їх, ще й так,

як — навіть через майже двадцять років — ми ніколи не були поєднані з Марні.

Ми не обговорювали те, що я ненавиділа Чарльза.

— Так, — відказала я, боячись, що ціле речення, навіть двоскладове слово, може обернути нашу дружбу на нестерпний хаос.

— Як гадаєш? — не змовкала вона. — Правда ж, у нас непогані перспективи?

Я кивнула й перелила рештки вершків із глечика до пластикового контейнера із супермаркету.

— Ми пасуємо одне одному, правда? — запитала вона.

Я тим часом відчинила дверцята холодильника, сховалася за ними й повільно — дуже повільно — поставила вершки на верхню полицю.

— Джейн?

— Так і є, — відповіла я.

То була перша неправда, яку я сказала Марні.

Нині я повторюю собі, багато днів поспіль, що якби не було тієї першої брехні, то були б інші. Мені подобається переконувати себе, що найперша неправда — найдрібніша з усіх. Іронія в тому, що це також неправда. Якби я відповіла чесно того вечора у п'ятницю, усе могло б бути — усе було б — інакше.

Я хочу, щоб ти про це знала. Я гадала, що чиню правильно. Давня дружба — то наче вузлувата мотузка, зношена в одних місцях і товста й скуйовджена в інших. Я боялася, що нитка нашої любові надто тонка, надто пошарпана, щоб витримати вагу моєї правди. Адже, без сумніву, правда — те, що я нікого ще не ненавиділа так сильно, як Чарльза — зруйнувала б нашу дружбу.

Якби я відповіла чесно — якби пожертвувала нашою любов'ю заради їхньої — тоді Чарльз майже напевно лишився б живим.

ДРУГА НЕПРАВДА

Розділ другий

Отже, ось моя правда. Не хочу звучати надто драматично, але я вважаю, ти заслуговуєш на те, щоб дізнатися цю історію. Гадаю, ти повинна її почути. Вона настільки ж твоя, наскільки й моя.

Чарльз мертвий, так, але я ніколи не мала цього на меті. По правді, мені й на думку не спадало, що він може бути чимось, окрім постійного болючого сьогодення. Він належав до шалено домінантних людей і завжди мав схильність до широких жестів. Був найгучнішим, найвищим, найширшим та найсильнішим за будь-кого в кімнаті. Ти могла б сказати, що він був більшим за саме життя, що тепер, звісно, звучить доволі іронічно. Себто сам факт його існування свідчив: Чарльз буде з нами завжди.

За перші роки мого життя — і підозрюю, це справедливо щодо перших років життя більшості людей — родина сформувала мій кістяк. Великі вибори, які визначали кожен мій день — де я живу, з ким проводжу час, навіть як називаю себе, — все це від мене не залежало. Батьки були лялькарями, що керували моїм життям.

Зрештою, очікувалося, що далі я обиратиму сама: у що грати і з ким, а також де і коли. Моя родина була всім і одразу, поки не стала просто фундаментом, на якому я вибудувала власну ідентичність. Було дуже незвично збагнути, що насправді я її маю. А ще це сильно пригнічувало.

Однак мені пощастило. Я знайшла подругу.

Ми з Марні швидко стали нерозлучні. Ми дуже відрізнялися одна від одної, але вчителі постійно плутали наші імена. Просто ми завжди були разом. Ми сиділи поряд на кожному уроці, ходили на перервах за ручки і їздили додому на одному автобусі наприкінці кожного дня.

Сподіваюся, ти одного дня переживеш таку дружбу. Ви можете пов'язати себе узами підліткової любові, яка, здається, триватиме вічно, пов'язати себе з новим досвідом та новознайденим відчуттям свободи. Є щось неймовірно натхненне у появі найкращого друга, коли тобі одинадцять. Це п'янке відчуття, коли ти комусь потрібна, коли ти когось потребуєш так сильно і розумієш, як міцно ви сплелися. Але ранні зв'язки дуже нестабільні. Якоїсь миті ви почнете виплутувати себе із цієї дружби заради кохання. Ви витягуватимете себе кінцівка за кінцівкою, кістка за кісткою, спогад за спогадом, аж доки не зможете функціонувати окремо. Аж доки знову не станете єдиною особистістю, хоча до того були двома.

Після університету нас із Марні все ще було двоє. Ми переїхали до квартири у Воксоллі¹. Сучасне помешкання в новій будівлі, яку звели менше десяти років тому, оточене іншими ідентичними будівлями з ідентичними квартирами, де безліч коридорів з блакитними килимами вели до однакових соснових дверей. Підлогу вкривав лінолеум, що маскувався під паркет. Ми мали прилизану білу кухню та бездушні магнолієві стіни. Точкові світильники осявали кожну кімнату і, звісно, спальні також. Підлогу ванної кімнати було вистелено персиковою плиткою. Від оздоб віяло холодом, та вони все одно повнилися теплом. Але це було цілковито наша гавань — від сліпучих світильників

¹ Воксолл — лондонський район на березі Темзи.

до вічного гамору космополітичного міста, де ніхто з нас на той час не почувався повною мірою комфортно.

Тоді все було інакше. Ми обговорювали свої плани за сніданком і розподіляли обов'язки на день: купити нову пляшку шампуню, батарейки для пульта, щось на вечерю. Ми гуляли рука в руці до станції метро. Сідали в один і той самий вагон. Мені було б зручніше заходити до потягу з іншого боку, тоді б я потрапляла якраз до потрібного виходу, але наші життя були настільки химерно переплетені, що сама лиш думка про те, аби їздити окремо, видавалася безглуздою.

Ми мчали додому, аби заповнити порожнечу, що розросталася між нами за один-єдиний день. Заварювали собі чай, вмикали духовку, реготали зі смішних колег і ридали через жахливі побачення. Ми жили так дружно, що все більше прив'язувалися одна до одної: ділилися пінтами молока у холодильнику, взуттям на килимку перед вхідними дверима, книжками, що змішалися на полицях, та фотографіями в рамках, які захарастили підвіконня. Ми були настільки глибоко занурені в життя одна одної, що, здавалося, жодна тріщина в наших стосунках, хай навіть крихітна, була просто неможлива.

Нам завжди бракувало грошей та часу, але все одно раз на кілька тижнів ми вирушали до нового закапелку світу, відвідували ресторан чи бар і досліджували нову частину нового міста. Марні була фрилансеркою і завжди шукала, про що б написати. Вона мріяла першою помітити ресторан, який потім відзначать мішленівською зіркою. Після університету вона кілька місяців працювала у маркетинговій команді, що керувала пабами, але швидко зрозуміла, що хоче займатися чимось більш творчим, утішнішим та інтимнішим. Вона стала вести блог про їжу: систематизувала інформацію та відгуки на ресторани і планувала писати власні рецепти. Це був початок, певно, найбільш бентежна

мить. Скоро кількість її підписників почала стрімко зростати. На прохання своєї аудиторії Марні почала знімати відеорецепти. Її спонсором став висококласний виробник кухонного приладдя, що наповнив нашу квартиру чавунними сковорідками, пастельними рамекінами та всілякими штуkenціями, які тільки могли знадобитися двом людям. Згодом їй запропонували вести регулярну колонку в газеті. Але спершу були тільки ми, які гортали безкоштовні журнальчики у пошуках нових цікавих для відвідування місць.

Здається, багато що можна розповісти про стосунки людей, спостерігаючи за тим, як вони їдять разом на публіці. Ми з Марні любили спостерігати за парочками, які заходили до закладів, тримаючись за руки, за групами чоловіків в англійських костюмах, що горлали голосніше й голосніше, аби заповнити собою усе вільне місце, за любовними зв'язками, святкуваннями річниць, найпершими побаченнями. Нам подобалися «читати» зали, вгадувати минуле та передбачати майбутнє інших відвідувачів, переповідати історії з їхнього життя, що, як ми сподівалися, були правдою.

Якби ви належали до тих інших відвідувачів, що сиділи за одним з інших столів і, граючи у ту саму гру, спостерігали за нами, то ви побачили б двох молодих жінок — одна висока і вродлива, друга скута й похмура, — які повною мірою насолоджувалися компанією одна одної. Мабуть, ви б збагнули, що наша дружба проросла сильними гілками та зміїстими коренями. Ви помітили б, що Марні без зайвої думки чи запитання, і навіть не відчуваючи потреби в цьому, цупить помідор з моєї тарілки. І ви помітили б мене, яка забирає у неї корнішон чи шматок огірка.

Але ось уже три роки, відколи Марні з'їхалася з Чарльзом, як ми з нею більше не вечеряли на самоті. Більше ніколи нам не було так легко, як тоді. Наші світи більше не переплетені. Тепер я — лише епізодичний персонаж в історії її

життя. Наша дружба більше не незалежна істота, а лише бородавка, виступ, який має уживатися з чужим коханням.

Я не вважала тоді й не вважаю зараз, що любов Марні та Чарльза більша за ту, яка єднала нас. Попри це я чудово розумію, чому їхня любов — кохання — могла і мусила поглинути нашу. І все одно вважаю, що наша любов, яка розквітла, коли ми гуляли пліч-о-пліч шкільними коридорами, їздили в туристичні подорожі та ночували одна в одній, значно більше заслуговує на життя разом, аніж їхня.

Щоп'ятниці близько одинадцятої вечора, виходячи з їхньої квартири, я помічала, що кажу «прощай» любові, яка створила мене, визначила, хто я є, і вплинула на моє рішення. Завжди так нестерпно бути водночас і з нею, й без неї.

Правда, яку я тоді дізналася і з якою досі не можу остаточно змиритися, полягає в тому, що ця жахлива ситуація була цілковито моєю провиною. На мені лежить відповідальність за ту першу відторгнуту кінцівку, за першу зламану кістку, за перший забутий спогад.

Розділ третій

Через три місяці після зустрічі з Джонатаном я переїхала жити до його квартири в Іслінгтоні¹. Так, ми були молодими, а ще — повністю, цілковито, безтямно закоханими. Це було несподівано легко. Надто легко як для чогось нового. На диво яскраві й бентежні відчуття. Раніше у моєму простому житті не було місця для такого. Я обожнювала жити з Марні, я була з нею щаслива, але, цілком зрозуміло, почала прагнути чогось більшого, чогось іншого.

Майже все дитинство я провела у родині, яка видавалася сповненою любові, але насправді зовсім не відповідала

¹ Іслінгтон — район Лондона.